

Uppdaterad: 2004-11-11 22:39

"Farlighet är inget som kan botas med vita rockar"

STOCKHOLM: Är det något vi behöver i det här landet så är det ett centrum för våldsprevention. Jag gick dit och fick veta att det inte är de psykiskt sjuka som är farligast.

I går hade Högsta domstolen stängt sina dörrar när de viktiga förhören med de djupt oeniga rättspsykiatriska experterna skulle hållas. Jag styrde i stället stegen mot Hälsingegatan. Där, i ett stort tegelhus, ligger något som heter Centrum för våldsprevention, CVP. Det är knutet till Karolinska institutet och är smockfullt med kunniga forskare vars uppgift är att lära oss mera om samhällets våldsmekanismer. Dess dynamiske chef heter Martin Grann. Jag träffade honom över en kopp espresso i hans grafitgrå tjänsterum med träjalusier för den glasade dörren.

Min första fråga var hur det kunde komma sig att åsikterna bland experterna om Mijailo Mijailovics psykiska status kunde skilja sig så mycket. Det handlade om just tolkningar, svarade han. Lagstiftningen medger stort utrymme för subjektivitet. Det finns ingen klar vägledning till vad som ska betraktas som allvarlig psykisk störning, bara allmänna ord.

- När den nya lagen kom 1992 fanns det läkare som med någon slags civil olydnad skrev "Härmed intygas att NN lider av en psykisk störning som visserligen är allvarlig men inte är en allvarlig psykisk störning".

Skrivningen belyser klyftan mellan medicinen och juridiken. En störning som rättspsykiatrin kommer fram till behöver inte vara tillräcklig i juridisk mening. I vad skillnaden består är alltså oklart.

- Det är två system, menade Martin Grann. Det finns ingen klar överensstämmelse. Domstolen låter våra rättspsykiatriker vara översättare. Förvirringen kan bli stor.

- När en rättspsykiatriker kallas att vittna tror många att det är vetenskapliga bedömningar som görs. Men det är ett gigantiskt missförstånd att tro att rättspsykiatriska tolkningar av lagen är vetenskapliga. En relevant liknelse är snarare den mellan rättspsykiatriker och präster, det är som tolkningar av texter, inte någon naturvetenskaplig sanning.

Martin Grann har varit aktiv i den plötsligt uppblossade debatten om psykiatrin. Han har varnat för bilden av psykiskt sjuka som farliga. Den är stigmatiserande, har han sagt.

I sin forskning har han visat att endast 5,2 procent av alla våldsbrott i Sverige begås av personer med psykosdiagnoser. För mord och dråp är andelen 25 procent.

- Varför peka ut just de psykiskt sjuka? "Farlighet" är inget medicinskt tillstånd som kan botas med vita rockar och mediciner. Ondska har alltid funnits. Psykiatrin kan inte agera polis och göra farlighetsbedömningar. Det är att ge den en fel roll.
- Experter drar alltid ut i fält när det är fråga om uppmärksammade brottmål. Det tråkiga är att de med extrema åsikter blir mest uppmärksammade i massmedierna.

- Det är farligt om man i moralpanik lagstiftar om att alla psykiskt sjuka ska punktmarkeras i samhället. Då är det faktiskt från kriminologisk synpunkt mer relevant att punktmarkera alla unga, fattiga män med invandrabakgrund. Men det är naturligtvis politiskt otänkbart. Och dessutom osmakligt.

PETER LENKEN

Copyright © 1995 - 2004 **Göteborgs-Posten**